

Anna Skaidrīte Gūtmane

NEPĀRTRAUKTĀS LŪGŠANAS TEOLOĢIJA

Skaidrīte Gūtmane –

Dr. Philol., Latvijas Kristīgās akadēmijas rektore,
asociētā profesore, Latvijas Rektoru padomes locekle

Gūtmane, Skaidrīte –

Dr. Philol., the Rector of Latvia Christian Academy,
associate professor, member of Latvia Rector's Council

5. līnija 3, Bulduri, Jūrmala, LV-2010, rektore@kra.lv

RAKSTA ANOTĀCIJA

Rakstā ir aplūkots jautājums, kā kristietim kļūt par Kristus Miesas, tas ir, Baznīcas locekli, līdz, apustuļa Pāvila vārdiem runājot, „manī dzīvo Kristus” (*Gal 1, 20*). Nepārtrauktā lūgšana Austrumu Baznīcas tēvu uzskatos ir teoloģijas kā zinātnes pamats, jo cilvēka garīgās dzīves pieredzē tā atver un īsteno noslēpumu atrašanos vienotībā ar Kristu. Šāda lūgšana ir kristieša esības stāvoklis. Nepārtrauktās lūgšanas īss iztirzājums ir nepieciešams, lai nošķirtu baznīciskās kristietības izpratni no tiem garīguma viltojumiem, kas pārpludina Latviju un piesaista cilvēkus, kuri iemācās nosaukt par kristietību to, kas tāda patiesībā nav saskaņā ar tās tradīciju.

Dziļi personiskā lūgšana ir iespējama, pašam lūgšanas īstenotājam ieaugot Baznīcā, jo vienīgi Baznīcas sakramentālajos kontekstos ticīgais kļūst par kristietī. Jo arī „savā kambarī” kristietis tad lūdzas kā Kristus Miesas (svētās Baznīcas) loceklis, kā Debesu Valstības iemītnieks. Personiskās lūgšanas ārpus vienotības ar Baznīcu var izpausties kā sentimentāls piētisms, egoistisku emociju virknējums, var zaudēt prāta skaidrību un ievest maldos. No otras puses – bez Baznīcas locekļu intīmo, nepārtraukti izkopto lūgšanu prakses, draudzes kopībā īstenotās lūgšanas viegli var pārtapt rituālā formālismā vai emocionālā eksaltācijā, kas abas ir neveselīgas kristietības pazīmes. Protams, lūgšanas akts vienmēr ir personisks, pat ja tas notiek liturģiskā simfonijā kopā ar citiem draudzes locekļiem. Kristietis vienmēr lūdzas kā Baznīcas loceklis, atceras Baznīcu kā Kristus Miesas kopību,

attēls. Un tas ir process, kurā, runājot sociologa A.Toinbija vārdiem, tā saucamais no Dieva bēgošais cilvēks „atgriežas mājās”. Process, kas ir pretējs nesakārtotai, haotiskai, nāvei pakļautai dzīvei.

Evaņģēlijs nevienam nav par svētību, ja vispirms mēs neiemācāmies dziļi nožēlot grēkus un paklausīt Kristum. Tas ir – ja mēs vispirms neiemīlam Kristu. Jo Kristus nav teksts, bet gan dzīva Persona, kas dzīvo Savā Miesā – Baznīcā. Un nepārtrauktā lūgšana ir svētās Pareizticīgās Baznīcas tradīcijas izpausme, kas ieved cilvēku dziļā grēku nožēlā, dvēseles šķīstīšanas procesā un tikai reti svētie kā garīgās dzīves kulmināciju saņem dziļo bezvārdu klusuma dāvanu – nogremdēšanos sirds prātā, kam nav vārdu cilvēku valodā. Tas nenozīmē to, kā cilvēki mūsu dienās bieži saka, proti, tā esot savienošanos ar „kristietības vērtībām” vai šo vērtību „pārzināšana”. „Pārzināšana” – tas nozīmētu distancētu vērojumu no malas. Gluži otrādi, tā ir savienošānās ar to Būtību, kas ir transcendentā Esamība. „Jebkādi tēli tur apziņu ārpusē un nelaiž klāt, bet .. apziņai ir jābūt iekšējai, tai jāatrodas sirdī,” raksta Teofans Vientuļnieks. Kā uzsver teologs un Baznīcas tēvu pētnieks, antropologs Sergejs Horužijs, tā ir galvenā hesiasma atšķirība no visdažādākajām meditācijas skolām², jo cilvēka garīgā dzīve Baznīcas tēvu skatījumā iesākas ar grēku nožēlu, turklāt klusums ir Dieva žēlastības dāvana ļoti retiem garīgās dzīves milžiem.

Cilvēka priekšā nostājas neiespējami grūts, šķietami neizpildāms garīgs uzdevums. Tas prasa t.s. lielo pārmaiņu (grieķu val. *metanoia*). Šī uzdevuma izpildīšanai tika veltīta antropoloģiskā prakse, par kuru atklāsmi no Dieva paši pirmie saņēma apustuļi, bet sistemātiski īstenot sāka senie Tuksneša tēvi Nitrijā un Skitā.

Taču nepieciešams paskaidrot, kāpēc es šeit uzveru ortodokso jeb Austrumu kristietību. Manuprāt, svarīgi atcerēties, ka vēstures pirmajos gadsimtos kristietība veidoja vienotu garīgo pasauli, tomēr tās Rietumu un Austrumu, latīņu un grieķu reliģiskās apziņas tipu atšķirības arī iezīmējās visai agri. Kad sāka detalizēti pētīt baznīciskās apziņas stratēģiju un organizācijas atšķirības, tad atklājās, ka Rietumu apziņa par savu uzdevumu uzskatīja attīstīt kristietību doktrināli kā mācību, kas spēj pamatot atbildes uz visiem doktrīnas jautājumiem. Turpretī Austrumu kristietības apziņas centrā, kaut arī tai bija milzīga loma kristietības dogmatikas izveidē, nostājās nevis teorētisks, bet gan ļoti praktisks uzdevums – censties sasniegt konkrētu dievišķošanās pieredzi: kā cilvēkam savienoties ar Kristu, lai, kā sacīja svētais apustulis Pāvils, „nedzīvoju vis es, bet manī dzīvo Kristus”. Kā kļūt par Kristus ikonu? Kā visu dzīvi tās dažādajās izpausmēs caur aust sarunā ar Dievu, lai tā būtu nepārtraukta lūgšana un pilnīga sevis pakļau-

2 С. Хоружий. К феноменологии аскезы. – Москва, с. 106.

šana un sakļaušanās ar dzīvā Kristus Personu? Kā īstenot nepārtraukto lūgšanu un atrasties Dieva svētības gaismā? Šo cilvēka paša augstākā garīgā pacēluma stāvokli Baznīcas tēvi ir nosaukuši par „pilnīgu klusumu” (*hesihia*). „Kad lūgšana ir apgaismota ar dievišķu klātbūtni un svētību,” raksta Baznīcas tēvu pētnieks svētītājs Ignātijs Brjančaniņovs, tad „visa dvēsele alkst pēc Dieva nepasakāmā veidā. Cilvēkam, kurš piedzimis jaunai dzīvei, ne tikai dvēsele, ne tikai sirds, bet arī miesa ir piepildīta ar mieru un svētlaimi, prieku par dzīvo Dievu.”³ Īstenojas cilvēka būtnes garīgs miers, haotiskais cilvēkā sakārtojas un dzīvi piepilda gaisma. Cilvēkā iemiesojas „Dieva miers, kas ir augstāks par visu saprašanu” (*Flp 4, 7*). Tā bija pravietim Elijam, kurš piedzīvoja Dievu: „Un redzi, tas Kungs gāja garām .. tas Kungs nebija vētrā. Tas Kungs nebija ugunī .. bet pēc uguns – lēna balss, un tajā Kungs” (*1 Kēn 19, 11-13*).

Dieva miers ir nepārtrauktās lūgšanas un grēknožēlas sakārtotā dvēselē. Redzamais cilvēka veidols nemainās, bet cilvēks atjaunojas iekšēji: „Svētais Gars, savienojoties ar grēknožēlai pakļautu prātu, iemāca cilvēkam turēt miesu sakārtotībā no galvas līdz papēžiem: acis lai lūkotos gaiši un tīri, ausis lai klausītos, bet nedzirdētu netīras tenkas, zaimus un citu noniecināšanu, mēli, lai tā runā labus vārdus, rokas, lai tās paceltu lūgšanā un žēlsirdīgam devīgumam, vēderu, lai tas ierobežotu ēdelību, kājas, lai tās ietu taisnus un Dievam tīkamus ceļus .. Tādā kārtā ķermenis pierod pie labā un pārmainās Dieva Gara svētības spēkā, līdz beidzot kļūst zināmā mērā līdzdalīgs tām garīgās miesas īpašībām, kādas piemīt augšāmcelšanos piedzīvojušajiem taisnīgajiem cilvēkiem.”⁴

Šis svētā tuksneša tēva Antonija citāts atsedz to, ko var sasniegt nevis klusējot, bet nepārtraukti lūdzoties. Šajos vārdos sadzirdama pareizticības askētiskās pieredzes ontoloģiskā vienotība ar nepārtraukto lūgšanu.

Šīs tradīcijas izveide kristietībā prasīja ne vairāk, ne mazāk kā tūkstoš gadu. No IV līdz XIV gadsimtam tika izveidota prakse un aprakstīta pieredze, kas ir nosaukta par garīgās askēzes pieredzi. Šajā pieredzē tiek apstrīdēta miesīgā cilvēka voluntārā vēlēšanās ātri sasniegt garīgās dzīves augstumus un grēka skartā intelekta tieksme ignorēt garīgās dzīves pakāpenību. Bija nepieciešams radīt pašas šīs prasmes, kuras līdzīgi kāpnēm vestu cilvēku pretī pārtapšanai vai, kā teica apustulis, tādai pārtapšanai, kad „nedzīvoju vis es, bet manī dzīvo Kristus”.

Šādam nolūkam tika radīta hesihasma prakse, kas visspilgtāk apraksta šīs pieredzes iegūšanu (aptuveni no VI līdz VII gadsimtam, dažviet līdz X gadsimtam). Tad arī, starp citu, tika radīts pirmais sistemātiskais hesihasma traktāts un nav jābrīnās, ka tā nosaukums ir „Kāpnes”. Tā autors ir Jānis Pakāpnieks (579 – 649). Viņš ir aprakstījis unikālo pieredzi, kuru pats nosauca par kristieša

3 Святитель Игнатий Брянчанинов. *Аскетические опыты*, т. 1. – Минск: 2008, с. 21.

4 Добротолюбие, т. 1, с. 21.

garīgās dzīves varoņdarbu, proti, kā saslēgt lūgšanā uzmanību ar prātu un sirds darba nepārtrauktībā uzmanību, prātu un sirdi tādā vienotībā, lai iesāktos cilvēka radikāla pārveide.

„Lūgšanas laikā nepadodies nekādai jutekliskai sapņošanai, lai nekristu prāta afektā,” raksta Jānis Pakāpnieks 28. vārdā. Un turpina: „Tāpat kā zemes valdniekam pretīgs ir tas, kurš, stāvēdams viņa priekšā, novērš seju un sarunājas ar valdnieka ienaidniekiem, tā arī Kungam pretīgs ir tas, kurš, stāvēdams lūgšanā, ielaiž sevī nešķīstas domas.”

Lūgšanas „*Kungs Jēzu Kristu, Dieva Dēls, apžēlojies par mani!*” mērķis ir sabradāt grēka čūsku, kas cilvēka sirdī mīt nepārtraukti, un, piesaucot Kunga Jēzus Vārdu, izlūgties tādu Dieva žēlastības pakāpi, kad sirdi pārņem Kungs, un – cilvēks un Kristus ir pilnīgi vienoti. Izrādījās, ka kristietības kultūrvēsturē šai lūgšanai piemita ārkārtīgi pārsteidzošs spēks, kas cilvēku aizved prom no teorijām par Dievu pie konkrētas saskarsmes ar Dievu. Kā saka Sergejs Horužijs, šī lūgšana spēj atbrīvot no miesas dominantes pār garu. Līdz ar to cilvēkā iesākas dievišķošanās process, kas ienāk viņā no augšienes kā Dieva žēlastība un skubinājums sūdzēt grēkus.

Acīmredzot svētie apustuļi no Kunga bija saņēmuši tiešu atklāsmi par nepārtraukto lūgšanu un tālāk nodeva to ticīgajiem, un arī paši īstenoja šo lūgšanu. To varam redzēt Svētā Gara nonākšanas notikumā, kas aprakstīts Apustuļu darbu grāmatas 2. nodaļā. Apustuļi atradās vienā namā, lai lūgtu Dievu. Kad pār viņiem nonāca Svētais Gars, viņi kļuva par nepārtrauktās lūgšanas namu, kurā ikviens, kā saka Raksti, piepildīja vārdus: „Mans nams ir lūgšanu nams”. Efraims Sīrietis 28. vārdā saka, ka Dievs Gars, kad tas ir iemāojis cilvēkā, neļauj pārtraukt lūgšanu, jo viņā nepārtraukti lūdzas pats Gars.

Apustuļi veica divus svarīgus varoņdarbus: nepārtraukti lūdzās un nepārtraukti sludināja Dieva Vārdu. No lūgšanas viņi pārgāja pie Dieva Vārda pasludināšanas, un no pasludināšanas viņi atgriezās pie lūgšanas. Viņi atradās nepārtrauktā garīgā sarunā ar Dievu un no Dieva – pie garīgas sarunas ar cilvēkiem. Gan vienā, gan otrā sarunā darbojās tas pats Dievs Svētais Gars.

Gribu arī atsaukt atmiņā tuksneša tēva Antonija Lielā atgādinājumu: „Nekad nenododiet aizmirstībai Kunga Jēzus Kristus Vārdu, nepārtraukti atsauciet Viņu savā apziņā, prātā un sirdī. „Kungs Jēzu Kristu, apžēlojies par mani!”, „Kungs Jēzu Kristu, palīdzi man!”, „Paldies Tev, Kungs Jēzu Kristu!” – tāds ir mans novēlējums,” viņš saka ikvienam kristietim.

Bet šis lūgšanas veids ir ārkārtīgi grūts. Tas ir viens no kristieša grūtākajiem uzdevumiem, jo tam traucē prāta izklaidība, sapņainība, ļaunatminība un citas tamlīdzīgas lietas. To visu varētu aprakstīt kā neprasmī atrasties lūgšanas stāvoklī nepārtraukti. Tāpēc ir svarīgi noskaidrot, ko nozīmē „nepārtraukti”?

Vai „nepārtraukti” – tas nozīmē bieži? Vai man būtu jāatmet visi savi pienākumi un tikai jālūdzas? Uz šo jautājumu es esmu ilgus gadus meklējusi atbildi, līdz to atradu pie Austrumu Baznīcas tēviem, kuri atgādina, ka nepārtraukta lūgšana – tas nozīmē „ļoti bieži”. Vēstulē ebrejiem mēs lasām, ka, „pastāvot šādai kārtībai, priekšējā teltī vienmēr ieiet priesteri, lai veiktu kalpošanu” (*Ebr 9, 6*). Tas nozīmē – noteiktās stundās „ieiet”, nevis nepārtraukti tur atrodas, no turienes neiziedami laukā. Pat ja priesteri nepārtraukti bija templī, sargādami uguni, lai tā nenodzistu, tad nevis visi vienlaikus, bet gan nomainīdami cits citu. Lūkas Evaņģēlijā 1, 8 lasām: „Kad bija pienākusi Zaharijas kārta kalpot Dieva priekšā, pēc noteiktās priesteriskās kārtības..” Tātad – katrs pēc kārtas, secīgi.

Tāpat var domāt arī par lūgšanu, kuru apustuļi veica nepārtraukti. Lūgt Dievu – turklāt „nepārtraukti” – tas nozīmē allaž atcerēties, ka cilvēks nav pašpietiekams. Ka cilvēka galvenā antropoloģiskā problēma ir – kā pārvarēt savu iluzoro pašpietiekamību. Tāpēc lūgšanai nav jābūt garai. Mūsu Baznīcas tēvi piekodina, lai tā ir īsa, ka tai pietiek ar dažiem vārdiem, un Austrumu Baznīca nepārtraukto lūgšanu nosauc par „pamācītāju”. Kāpēc? Tāpēc, ka apustuļi, ticības varoņi, arī svētie mocekļi un tuksneša tēvi, kuru darbība bija Svētā Gara apņemta, nepārtraukti atkārtotajā, īsajā lūgšanā atrada neizsmeļamu garīgu jēgu, kas viņus pārsteidza ar novitāti. Tāpēc īsā lūgšana nekādā ziņā nav mantra, kuru var atkārtot jebkurš nesagatavots cilvēks, turklāt klusumā, savas dvēseles grēcīgajā sapņainībā. Svētie ticības varoņi ir devuši pamācības, kā to darīt un kā ļoti uzmanīgi pret to izturēties. Praktiski bez garīgas vadības un bez grēku nožēlas Baznīcā šī lūgšana var ievest lepnības grēka izraisītos garīgos pārpratumos, maldos, kad cilvēks sāk redzēt vīzijas un pats iztēlojas sevi tādā svētuma pakāpē, kad atļaujas klusēt Dieva priekšā. Tuksneša tēvi daudzkārt atgādina, ka nepārtrauktā lūgšana ir jāapgūst lēnām, pat visas dzīves garumā. Principā tā ir prasme, kā vadīt uzmanību, to sako-
pojot, koncentrējot uz Jēzus Kristus, mūsu Kunga Personu. Lai iegūtā saskarsme nekad nepārtrūktu, tad šiem diviem elementiem – uzmanībai un lūgšanai, ko izrunā lūpas, ir jābūt savienotiem ar prātu un sirdi, un sakļautiem, jo tas palīdz ieaukt Kristū.

Nepārtrauktā lūgšana ir unikāls Dieva Gara akumulācijas veids, kas ir *performatīvs*. Man šis vārds šķiet ļoti piemērots. Performatīvs jeb *formradošs* – nozīmē tāds, kas spēj cilvēku reāli pārveidot.

Cilvēks kāpj augšup pa Dieva žēlastībā sakārtotām likumsakarības fāzēm, sakārtojas pats un Kristum pakārtojas viņa intelektuālās, voluntārās, emocionālās, arī ķermeniskās darbības un izpausmes. Šajā nepārtrauktās lūgšanas ceļā pavisam nevajadzīgs izrādās jautājums par ārējo dievbijību, jo viss notiek iekšējā cilvēkā⁵,

5 JOHN CLIMACUS. *The Ladder of Divine Ascent. Introduction by Bishop Callistos* – NJ: Paulist Press, 1982, p. 7.

un lūgšanas rezultāts izpaužas kā Svētā Gara augļi, kas arī ir kvalitātes rādītājs. Tas ir „prieks un miers Svētajā Garā”, kad visa cilvēka dzīve tiek pakļauta kalpošanai Svētajai Trijādībai. Cilvēks, kas ir nevarīgs, top kluss un pazemīgs Dieva priekšā, vēlas arvien dziļāk izsūdzēt grēkus. To cilvēks nevar „uztrenēt”, jo bijība Dieva priekšā ir viena augstākajām Dieva dāvanām.

Nepārtrauktā lūgšana ieved garīgās nabadzības stāvoklī ikvienu, kas to piekopj. Pierodot lūgt Dieva palīdzību, cilvēks mācās nepaļauties pats uz sevi, un, ja viņam kādreiz izdodas ko labu paveikt, tad viņš tajā nesaskata savus panākumus, bet tikai un vienīgi Dieva žēlastību. Šī apziņa nostiprinās cilvēkā un viņš iegūst garīgu spriestspēju (*diakrisia*). Šai garīgajai spriestspējai jeb izšķiršanai nav nekāda sakara ar vēlēšanos demonstrēt kādas pārdabiskas „dāvanas”, jo tā nav tehniska spēja un nav iegūstama citādi, kā vien savienībā ar Kristu. Nepārtrauktā lūgšana sadzina visu neīsto, nepatieso, ieved tajā svētajā vienkāršībā, kuru atgādināja vairāki runātāji šajā konferencē – apustulis Pāvils nostājās pret tā saucamajiem dižapustuļiem, kuriem viņa vienkāršība un, kā tiem šķita, necilā dievbijība nebija pieņemama. Nepārtrauktā lūgšana atradina prātu no sadzīves steigas, sekluma un pasargā no garīgas iztukšošanās. Cilvēkam tad vairs negribas meklēt kādu īpašu, jaunu „garīgu veidu, kā dzīvot pasaulē”. Dzīvē, ja mēs sastaptu svētu cilvēku, mēs viņa svētumu visdrīzāk nepamanītu, jo „pasaule neredz svētos, līdzīgi tam, kā aklie neredz gaismu”⁶. Šādam cilvēkam svarīga ir kopība ar Baznīcu, mainās jebkuras rīcības motivācija – ir uzvarējusi vajadzība visu darīt tam Kungam par godu. Personiskā garīgā labsajūta ir sekundāra.

Daži vārdi par tā saucamo gudro lūgšanos, kas īstenojas divos stāvokļos. Pirmkārt, ir nepieciešams piespiest sevi lūgties. Jo cilvēki mēdz būt aizmāršīgi un slinki. Un tad, kad Dievs redz, ka cilvēks cenšas lūgties un sūdzēt grēkus, ka viņš piespiež sevi lūgties, tad cilvēkā atraisās pazemīgas dvēseles stāvoklis. Baznīcas tēvi nekad neiesaka lūgties klusējot. Arī pazīstamais protestantu teologs K. S. Luiss saka, ka viņš ir trenējies vairākus gadus lūgties klusējot, un atzīstas: „Šis laiks manā garīgajā ceļā deva pašus mazākos rezultātus.” Jānis Pakāpnieks saka, ka lūgšanu vajag teikt balsī, kājās stāvēt, rokas gar sāniem, noliektu galvu Kunga priekšā, nesteidzoties, uzmanīgi un, disciplinējot prātu un sakopojot domas. Pamazām prāta lūgšana var kļūt par sirds lūgšanu. Šo procesu nevar forsēt, jo tas ir paša Dieva žēlastības process. Tas, kurš ir apguvis nepārtraukto lūgšanu, ir apguvis garīgās dzīves pamatus un kļuvis par Svētā Gara mājokli.

Mūsu gadsimtā nav populāri pieņemt šādus askētikas principus par garīgās dzīves pamatnosacījumiem. Tie visbiežāk tiek uzskatīti par represīviem un autoritāriem. Manuprāt, tas liecina, ka modernais kristietis ir pazaudējis garīgās dzīves

6 Филарет (Дроздов), святитель. Слово 57, т. 3 – Москва, 1877.

viengabalainību, kāda ir raksturīga Evaņģēlijam. Tēvi atgādināja, ka nepārtraukti lūgties – tas nozīmē būt teologam. Citēju Jāni Pakāpnieku: „Ja tu esi teologs, tad tu lūdzies pa īstam un nepārtraukti, un, ja nepārtraukti, tad tu būsi teologs.” Vai mēs nedzirdam iebildumu kori šādiem vārdiem, kurus mēs varētu izteikt ar klausītāju reakciju uz apustuļa Pāvila sprediķi: „Tādi savādi vārdi, kas tajos var klausīties? Vai tad teoloģija nav teorētiska zinātne, bet lūgšana attiecas uz manas garīgās dzīves privāto pusi?”

Padomāsim, kādi ir mūsu gadsimta garīgās racionalitātes augļi, arī mūsu Latvijā. Cilvēki ārpus Baznīcas atrodas metafiziskā izolācijā, kas cenšas nošķirt Radītāju no radības un cilvēkus citu no cita. Ja patlaban ir garīgās dzīves krīze, tad es to sauktu drīzāk par antropoloģiskās izpratnes krīzi. Mēs dzīvojam pasaulē, kurā galvenās vērtības ir *Christian business* apvienojumā ar moderno patērētāja filozofiju. Tādos apstākļos nepārtraukti pakļaut sevi Dieva gribai un Senbaznīcas askēzes noteikumiem ir grūti. Tāpēc rodas priekšnoteikumi, lai milzu popularitāti iegūtu garīgās dzīves viltojumi – sinkrētisms, šteinerisms, astroloģija, meditācija, vārdu sakot – garīgums citādā izskatā, nekā to māca Senbaznīca. To apzinoties, varam teikt, ka dzīvojam radikālā relativisma un pragmatisma apstākļos kopā ar modernā, labklājībai pakļautā dzīvesveida obligātumu, kurā jautājums par nepārtrauktu atrašanos vienotībā ar Kungu Kristu zaudē nopietnību. Cilvēka fenomenoloģijas perspektīvā tas, manuprāt, ir ļaunāk par ateismu. Tāpēc kristietībai ir šim ļaunumam jāstājas pretī ar bezkompromisa nopietnību. „No Dieva tiek nošķirts ikviens cilvēks,” raksta svētais Sinaja Nils, „kurš nevēlas lūgšanā vest sevi vienotībā ar Dievu. Ja nepietiekami dziļa būs tiekšanās pēc Debesu Valstības, tad uz mūžu mūžiem mēs kļūsim par zemes vergiem.”

Kā tas viss saistāms kopā ar mūsdienu kristīgās misijas uzdevumu? Atļaujiet man to pateikt ar metaforu: var staigāt pa sauszemi un var staigāt pa ūdeni. Misijas darbā, tāpat jebkurā citā humanitārās darbības jomā ir divi veidi, kā veikt savus pienākumus. Atcerēsimies Evaņģēlija stāstu par brīdi, kad Pēteris gāja pa ūdens virsu, sava Kunga aicināts un noturējās virspusē. Nepārtrauktā lūgšana ir tāds radošas kristietības stāvoklis, ticības uguns stāvoklis, kad nespēkā var padarīt daudz, jo tas, kas visu paveic, ir Kristus spēks. Tas ietverts kristietības doktrinālajā tēzē, kas apliecina divas dabas Kristū, proti, „paties cilvēks un paties Dievs”. Šī lūgšana ieved tiešā saskarsmē ar Svēto Garu, kas pats lūdzas cilvēkā un uztur viņu, jo cilvēks viens pats ir nespēcīgs.

Ja trūkst saites starp teoloģiju un nepārtrauktās lūgšanas pieredzi, ja lūgšanas pieredze tiek izslēgta no doktrinālas nepieciešamības, tad šāda teoloģiskā pozīcija raksturojama kā metodoloģisks pūrisms. To izmanto modernā sinkrētisma piekritēji, garīgumu attīstot Baznīcai svešā virzienā. Šī mērķa sasniegšanai tiek lietots semantisks juceklis: Austrumu Baznīcas tēvu citāti tiek izrauti no konteksta un Austrumu Baznīcas askētiskās pieredzes viengabalainības.

BIBLIOGRĀFIJA / BIBLIOGRAPHY

RUBENIS, J. *Ievads kristīgajā meditācijā* – Rīga: Zvaigzne ABC.

JOHN CLIMACUS. *The Ladder of Divine Ascent. Introduction by Bishop Callistos* – NJ: Paulist Press, 1982.

С. ХОРУЖИЙ. *К феноменологии аскезы*. – Москва.

СВЯТИТЕЛЬ ИГНАТИЙ БРЯНЧАНИНОВ. *Аскетические опыты*, т. 1. – Минск, 2008.

ДОБРОТОЛЮБИЕ, т. 1.

ФИЛАРЕТ (ДРОЗДОВ), СВЯТИТЕЛЬ. *Слово 57*, т. 3 – Москва, 1877.

SUMMARY

Gūtmane, Skaidrīte

THEOLOGY OF INCESSANT PRAYER

The article deals with the issue of membership within the Body of Christ when „Christ dwells within me” (*Gal 1:20*). Explication of incessant prayer seems necessary because authentic Christian faith should be separated from falsifications of Christian spirituality today.

According to the Eastern Church Fathers an incessant prayer is treated as both art and science; according to theologian and anthropologist S. Horuzhy the invitation of St. Paul to pray continuously is a call to deification. In its focus point is one that can be found in anthropological or rather meta-anthropological praxis – living in ultimate trust in God which leads to being able to free one’s mind from passions, emotional storms and dominance of one’s personal will over that of God.

Theology of an incessant prayer is rooted in the New Covenant which requires „new life in Christ” similar to the unique experience of the first Apostles. After

Christ has left this physical world this unity forms the true foundation of spiritual life. Although the task is somewhat paradoxical Eastern Orthodoxy sticks to the ideal and deals with the topic very seriously. Its starting point is found in a statement that „Christ died for our sins and rose again”. It calls people for new life in the Church where the Holy Spirit acts in synergy with efforts of an ascetic. Likeness of God within a person is restored through Baptism, but restoration of His image is a dynamic process which requires conscious efforts and zeal. This is called *theosis* in Greek or, as 20th century sociologist A. Toynbee put it, the runaway man returns home.

Description of *theosis* as Divine Ascent was first offered by the Desert fathers (St. John of the Ladder) and ascetics and consequently picked up by the Eastern Orthodox Church tradition. The highest level of spiritual growth reached by the Grace of God after the change of mind and heart (*metanoia*) and going through Confession is called „inner silence” or *hesychia* in Greek, when mind, spirit and body are filled with peace and joy for being together with the Living God. The Scriptural foundation of the thesis is quoted. The progress of *theosis* envisages gradualness of spiritual growth so often ignored by the sin-wounded mind and impatience.

An incessant prayer is described as unique form-creating accumulation of the Spirit of the Lord. The term is applied to changes of human personality manifested during this Ascent when fruits of the Spirit grow ripe. Consequently the man becomes capable to serve Holy Trinity without lukewarm hypocrisy. Also capacity of discernment (*diakrisa*) is given as one of the greatest gifts of Spirit. The gift should not be treated as some kind of supernatural ability showed technically; rather it is understood as incineration of falsehood and passionate in spiritual body of the new-born man.

The article is concluded with a few arguments against religious syncretism in Latvia which goes under the cover the Church deification theology. Although presented as „true Christianity and inherited from the Fathers” it shows clear misuse of essential concepts of the process taken out from the context of the Church Tradition.

Key words: spiritual life, prayer, activity of the Holy Spirit in the human being.